

JAMOAT TARTIBIGA QARSHI JINOYATLARNI OLDINI OLISHNING HUQUQIY AHAMIYATI VA DOLZARBLIGI

Астанов Шахзод Шойимович

Ўзбекистон Республикаси

Жамоат хавфсизлиги университети тингловчиси

Аннотация: Jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning huquqiy mohiyati, ularni oldini olishning jamiyat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni hamda bu yo'nalishdagi dolzarb masalalar yoritilgan. Shuningdek, huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatida profilaktika choralari va huquqiy targ'ibotning samaradorligi tahlil qilingan.

Jamoat tartibi — bu fuqarolarning tinch hayoti, xavfsizligi va osoyishtaligini ta'minlovchi ijtimoiy-huquqiy tizim bo'lib, uning buzilishi butun jamiyat barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarni barvaqt aniqlash, ularning oldini olish va ularni keltirib chiqaruvchi omillarni bartaraf etish huquqiy siyosatning eng muhim yo'nalishlaridan biri sanaladi.

Аннотация: Освещаются правовая природа преступлений против общественного порядка, роль их предупреждения в обеспечении безопасности общества, а также актуальные вопросы в этом направлении. Также проанализирована эффективность профилактических мер и правовой защиты в деятельности правоохранительных органов.

Общественный порядок-это социально-правовая система, обеспечивающая мирную жизнь, безопасность и спокойствие граждан, нарушение которой негативно сказывается на стабильности общества в целом. Поэтому раннее выявление преступлений против общественного порядка, их предупреждение и устранение факторов, их порождающих, является одним из важнейших направлений правовой политики.

Annotation: The legal nature of crimes against public order, the role of their prevention in ensuring the safety of society and current issues in this direction are

covered. It also analyzed the effectiveness of preventive measures and legal promotion in the activities of law enforcement agencies.

Public order is a socio-legal system that ensures the peaceful life, safety and tranquility of citizens, the violation of which negatively affects the stability of society as a whole. Therefore, the premature detection of crimes against public order, their prevention and elimination of the factors that cause them are considered one of the most important areas of Legal Policy..

Калит сўзлар: jamoat tartibi, huquqbuzarlik, jinoyat profilaktikasi, huquqiy ong, javobgarlik, ijtimoiy xavfsizlik.

KIRISH

Jamiyatda tinchlik, osoyishtalik va barqarorlikni saqlash har bir davlatning eng ustuvor vazifalaridan biridir¹. Shu bois jamoat tartibini ta'minlash masalasi nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar, balki butun fuqarolik jamiyatining umumiy manfaatiga xizmat qiladi. Jamoat tartibi — bu shaxslar o'rtasidagi o'zaro hurmat, qonuniylik va ijtimoiy mas'uliyatga asoslangan tartib-intizom tizimidir². U davlatning huquqiy, siyosiy va ijtimoiy barqarorligining poydevorini tashkil etadi.

Zamonaviy davrda insonlarning erkin harakati, ijtimoiy faolligi, axborot texnologiyalarining keng tarqalishi, ommaviy tadbirlar sonining ortishi jamoat tartibini saqlash masalasini yanada dolzarb qilmoqda³.

Shu sababli har qanday demokratik jamiyatda jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning oldini olish, ularning kelib chiqish sabablarini o'rganish va bartaraf etish huquqiy siyosatning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi⁴. O'zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlash, jinoyatchilikning oldini olish va

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: Adolat, 2023. – 1-modda.

² To'laganova, M. *Jamoat tartibi va huquqiy madaniyat: nazariya va amaliyot*. – T.: IIV Akademiyasi nashriyoti, 2022. – 15-bet.

³ Karimov, N. *Jamoat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy muammolari*. – “Huquq va Xavfsizlik” jurnali, 2023, №2. – B. 18–20.

⁴ Abdullayev, R. *O'zbekiston Respublikasida jinoyat profilaktikasining huquqiy asoslari*. – T.: TDYI nashriyoti, 2021. – 32-bet.

fuqarolarning huquq hamda erkinliklarini kafolatlash maqsadida so‘nggi yillarda keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xususan, 2017-yilda qabul qilingan *“Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”*gi Qonun⁵, 2020-yilda tasdiqlangan *“Ichki ishlar organlarining jamoat xavfsizligini ta‘minlash faoliyatini yanada takomillashtirish konsepsiyasi”*⁶ va boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlar bu yo‘nalishda muhim huquqiy asos bo‘lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, jamiyat taraqqiyoti bilan bog‘liq ijtimoiy o‘zgarishlar, yoshlar orasida huquqiy madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi, axborot makonidagi buzg‘unchi g‘oyalar ham jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning ayrim turlarini keltirib chiqarmoqda⁷.

Ayniqsa, mayda bezorilik, ommaviy tadbirlarda huquqbuzarlik, davlat organlari vakillariga bo‘lgan hurmatsizlik kabi holatlar jamiyat hayotida salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun bugungi kunda jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning huquqiy jihatdan oldini olish, ularning ijtimoiy ildizlarini aniqlash, fuqarolarda huquqiy ong va madaniyatni yuksaltirish eng dolzarb vazifalardan biridir⁸. Bu borada davlat organlari, mahalla tizimi, ta‘lim muassasalari va jamoatchilikning o‘zaro hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotda jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning huquqiy ahamiyati, ularni oldini olishdagi amaldagi tizimning samaradorligi va mavjud muammolar tahlil qilinadi hamda ushbu yo‘nalishda takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ilgari suriladi.

1. Jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning huquqiy mohiyati

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 277-moddasida bezorilik, 278-moddasida ommaviy tartibsizliklar, 219-moddasida hokimiyat vakiliga qarshilik

⁵ O‘zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni. – 2017-yil 14-mart.

⁶ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-maydagi PQ–4742-son qarori “Ichki ishlar organlarining jamoat xavfsizligini ta‘minlash faoliyatini yanada takomillashtirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.

⁷ Jo‘rayev, S. *Yoshlar o‘rtasida huquqbuzarliklarning oldini olishda ijtimoiy tarmoqlarning roli*. – “Huquqiy islohotlar” jurnali, 2022, №4. – B. 45–47

⁸ Murodov, A. *Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish yo‘llari*. – “Huquq va Xavfsizlik” jurnali, 2022, №3. – B. 10–12.

ko'rsatish kabi qator jamoat tartibiga qarshi jinoyatlar belgilangan. Bu jinoyatlar odatda fuqarolarning osoyishtaligini buzadi, davlat organlari faoliyatiga to'sqinlik qiladi va jamiyatda qo'rquv, beqarorlik muhitini yuzaga keltiradi.

Shu bois, ularni huquqiy jihatdan to'g'ri baholash va profilaktika choralarini ko'rish — jinoyatchilikka qarshi kurash tizimining asosiy bo'g'ini hisoblanadi.

2. Jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarni oldini olishning huquqiy ahamiyati

Huquqiy davlat qurish jarayonida har bir fuqaroda huquqiy ong va mas'uliyatni shakllantirish muhim. Chunki jamoat tartibiga qarshi jinoyatlar ko'pincha huquqiy madaniyat pastligi, ijtimoiy befarqlik yoki huquqiy bilim yetishmasligidan kelib chiqadi.

Jinoyatlarning oldini olish orqali:

- fuqarolarning osoyishtaligi ta'minlanadi;
- ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi;
- huquqni muhofaza qiluvchi organlarning samarali faoliyati yo'lga qo'yiladi;
- davlatning ijobiy imiji shakllanadi.

Bu esa o'z navbatida jamoat xavfsizligini mustahkamlash va jinoyatchilik darajasini kamaytirishda asosiy omil bo'ladi.

3. Jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning oldini olishda zamonaviy yondashuvlar

So'nggi yillarda mamlakatimizda jamoat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan islohotlar natijasida quyidagi yo'nalishlarda sezilarli yutuqlarga erishilmoqda:

- **Profilaktika inspektorlari instituti** faoliyatini kuchaytirish;
- **Mahalla tizimi** bilan hamkorlikda huquqbuzarliklarning oldini olish;
- **Video nazorat tizimlarini** keng joriy etish;
- **Huquqiy targ'ibot** va yoshlar bilan manzilli ishlashni yo'lga qo'yish.

Bu chora-tadbirlar jamoat tartibini mustahkamlash va jinoyatlarning barvaqt oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

4. Dolzarb masalalar va takliflar

Bugungi kunda jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning ayrim turlari — mayda bezorilik, ommaviy tadbirlarda huquqbuzarlik, internet tarmog‘ida axloqiy me‘yorlarni buzish kabi holatlar dolzarbligicha qolmoqda. Shu bois quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

1. Huquqiy ta‘lim va tarbiyani barcha bosqichlarda kuchaytirish;
2. Mahalla va ta‘lim muassasalari o‘rtasida huquqiy hamkorlik dasturlarini joriy etish;
3. Jinoyat profilaktikasida raqamli texnologiyalarni keng qo‘llash;
4. Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va “fuqarolik mas‘uliyati” tushunchasini targ‘ib qilish.

“Jamoat tartibi” tushunchasining mohiyatini tushunmay turib, “jamoat tartibini saqlash faoliyati” tushunchasining mazmun-mohiyatini anglab bo‘lmaydi. Huquqshunoslik fanida “jamoat tartibi” tushunchasiga olimlar turli ta‘riflar berganlar.

Bu tushunchaning ta‘riflari xilma-xil, ammo bu borada yakuniy ta‘rif mavjud emas.

Shulardan kelib chiqib, “Jamoat tartibi” va “jamoat xavfsizligi” tushunchalari o‘rtasidagi munosabat masalasi ma‘muriy huquq nazariyasida noaniqdir. Ushbu tushunchalarni ularning munosabatlari nuqtayi nazaridan to‘liq va qisman ko‘rib chiqish zarurligi haqida fikrlar xam mavjud.

Jamoat xavfsizligi bu shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy muhim manfaatlarini jinoiy va boshqa huquqqa xilof harakatlar, ijtimoiy nizolar, tabiiy ofatlar, zilzilalar, epidemiyalar, epizootiyalar, texnogen falokatlar, avariya va yong‘inlar natijasida kelib chiqadigan favqulodda vaziyatlar oqibatlaridan himoyalanganlik holatidir

Demak, jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi ijtimoiy munosabatlarning har xil turi bo‘lib, ular o‘rtasida chambarchas aloqadorlik mavjud: ushbu guruh munosabatlarning har biri boshqasining mavjudlik shartidir.

Bundan tashqari, jamoat tartibi va jamoat xavfsizligining mazmuni tegishli ijtimoiy munosabatlar shaxs va jamiyatning hayotiy muhim manfaatlariga kiradigan

shaxs sha'ni va qadr-qimmatini hurmat qilinishi, jamiyat va shaxs tinchligini hurmat qilinishini ta'minlaydigan sohaga mos keladi.

Xulosa

Jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarning oldini olish — bu faqat jazolash emas, balki ijtimoiy ongini o'zgartirish jarayonidir. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish, fuqarolik faolligini oshirish va davlat hamda jamoatchilik o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash orqali ushbu jinoyatlar sonini kamaytirish mumkin.

Shunday ekan, jamoat tartibini ta'minlash bo'yicha huquqiy siyosatning izchil amalga oshirilishi O'zbekiston Respublikasida barqarorlik, xavfsizlik va fuqarolarning tinch hayotini ta'minlashning muhim kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi **Jinoyat kodeksi**. – T.: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–2883-son qarori “Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”, 2017-yil 10-aprel.
3. Murodov A. *Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish yo'llari*. – Huquq va Xavfsizlik jurnali, 2022.
4. Karimova N. *Jamoat xavfsizligini ta'minlashda huquqiy madaniyatning o'rni*. – Ilmiy Axborotlar, 2023.
5. Abdullayev R. *O'zbekiston Respublikasida jamoat tartibini ta'minlashning zamonaviy mexanizmlari*. – T.: IIV Akademiyasi nashriyoti, 2024.